



Jus Canonicum In V. Libros Decretalium Distributum

novâ Methodo explicatum, Omnibus Capitulis Titulorum (qui in Antiquis, & novis Libris Decretalium continentur) promiscuè & confusè positis, in ordinem doctrinæ digestis. Adjunctis Aliis Quæstionibus Connexis, Quæ Ad Plenam Cujusque Tituli, Aut Materiæ Cognitionem, Et Expositionem Pertinent. ...

Respondens Libro tertio Decretalium, In Quo De Obligationibus, Beneficiis, Aliisque Juribus Clericorum saecularium, & Regularium agitur ...

Pirhing, Ehrenreich

Dilingae, 1676

Titulus XXIX. De Parochiis, & alienis Parochianis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-98275](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-98275)

DE PAROCHIIS, ET ALIENIS
PAROCHIANIS.

Actum est Titulo præcedente de sepulturis, quia verò jus, sepeliendi de Jure communi ad Parochias pertinet; ideo nunc generatim iste Titulus de Parochiis, earumque juribus subjungitur.

§. I.

Quæ sit, & dicatur Parochia, & quæ requirantur ad constituendam Ecclesiam Parochialem, & in quibus illius Jura consistant?

I.

ASSERTIO I. Parochia duobus modis accipitur, ut notat *Silvest. V. Parochia, & Azor. p. 2. Instit. Lib. 3. c. 12. q. 2.* Primò latè, & improprie, pro tota Diocesi; c. *Si quis*; 4. & 2. *seqq. dis. 92.* Secundò, proprie, pro certa alicujus Diocesis Ecclesia, quæ habet populum certis limitibus distinctum. Et hoc modo sumpta Parochia committitur uni Presbytero, seu Rectori Ecclesiæ, ut in ea Baptismum, & reliqua Sacramenta populo sibi subiecto ministret, & conferat. Et dicitur Parochia, quasi partitio curæ; quia quivis Parochus, sive Rector Ecclesiæ curam habet animarum totius populi, intra illos limites constituti. Aliquando verò Parochia accipitur pro ipso loco, in quo hujusmodi populus alicui Ecclesiæ deputatus, & intra certos limites constitutus degit, *Abb. ad Rubr. h. r. num. 1.* Sic dicimus hunc, vel illum habitare in hac, vel illa Parochia. Et debet Parochia, non minus, quàm decem Parochianos, hoc est, distinctas domus, seu familias habere, ut proprium super se habeat Sacerdotem, alioquin alijs conjungenda est Ecclesiis, c. *Unio*; 3. *caus. 10. q. 3. Barbof. de offic. Paroch. c. 1. n. 20.*

II. Porro ad constituendam Ecclesiam Parochialem, regulariter tria requiruntur: primò, ut habeat Fontem Baptismalem. Secundò, Cæmeterium, seu jus sepeliendi. Tertiò, ac præcipuè curam fori pœnitentialis, hoc est, potestatem ligandi, & solvendi in foro conscientiæ, & alia Sacramenta administrandi populo, intra limites certi territorij constituto, *Zerola in praxi Episc. V. Parochia, in resp. ad 1. Barb. Lib. 2. Jur. Eccles. c. 1. n. 26.* quare etiam si Ecclesia aliqua habeat Fontem Baptismalem, vel Cæmeterium, in quo aliqui jus sepultura habeant, ex consuetudine, privilegio, seu concessione Superioris Prælati, nisi tamen etiam simul habeat curam fori interni in populum certis finibus distinctum, non est, nec dici potest Ecclesia Parochialis. Id verò procedit regulariter; quia ordinariè eadem Ecclesia est Baptismalis, & Parochialis, in qua Parochiani baptizantur, & alia Sacramenta percipiunt. Interdum tamen propria est Ecclesia Baptismalis, in qua fons

Baptismi est erectus pro alijs Parochiis, quæ Ecclesiæ Baptismales non sunt, sed purè Parochiales; quibus deles jam baptizati in eis recipere debent alia Sacramenta, licet ibi non baptizentur, sed in Baptismali, quæ ideo etiam vocatur Ecclesia Matrix; quia in illa regenerantur homines per Baptismum, & ordinantur etiam est Chrata, seu Parochialis; quia habet potestatem administrandi omnia Sacramenta, quamvis non necessariò, nec semper; quia Baptismalis strictè accepta non habet, nisi administrationem Baptismi, *Barb. c. l. num. 25. Fagnan. in c. Cum contingat; 29. de decimis.*

III. Assertio 2. Jus Parochialis Ecclesiæ constituitur in sequentibus, ut tradit *Innoc. & Abb. ad Rubr. h. r. Hostiens. in summa eod. n. 2. Azor. cit. c. 12. q. 4.* Primò, ut Parochiani in illa Baptismum, & alia Sacramenta percipiant. Secundò, ut ibidem diebus festis rem Divinam audiant. Tertiò, ut nuptiæ in illa solenni ritu celebrentur, & nubentes benedicantur. Quarò, ut in illa mortui sepeliantur, nisi elegerint sibi ipsi sepulturam, vel habeant sepulturas Majorum in alia Ecclesia, juxta dicta *Tit. præced.* Quintò, ut Decimas, Oblationes, & Primitias solvant, & præstent Ecclesiæ Parochiali, de quo *Tit. seq.*

IV. Porro in c. *Ut Dominici*; 2. quod est desumptum ex Concilio Nanctenſi, præcipitur, ut Parochi in Dominicis, & Festis diebus, antequam Missam celebrent, plebem interrogent, num alius Parochianus in Ecclesia sit, qui proprio Parochio contempto, ibi velit Missam audire, qualem si invenerint, statim ex Ecclesia ejiciant. Ex quo colligitur, quod spectato Jure communi Canonico, Parochiani diebus Dominicis, ac Festis teneantur, in propria Parochia Missam audire, si commodè possint, eòque peccare, si ad aliam Parochiam his diebus conferunt, ex contemptu proprii Parochi, qui præsumitur, si sine legitima causa id fiat: secus si ex justa causa, ut si v. g. Parochianus iter faciat, ut docet *Jo. Andr. & Abb. h. c. n. 1.* & sumitur ex c. 4. & 1. *caus. 9. q. 2.* & expressius habetur in *Extravag. 2. cum communes sup. de treuga, & pace*, Ubi prohibetur, ut Fratres Mendicantes prædicent, populos Parochianos non teneri audire Missam in eorum Parochiis, diebus Festivis, & Dominicis, cum jure sit cautum (in c. 2. h. l.) illis diebus Parochianos teneri Missam audire in eorum Parochiali Ecclesia, nisi forsan ex honesta causa ab ipsa Ecclesia se absentarent. Verum hoc præceptum Juris communis, quo quisque in sua Parochia rem Divinam audire tenetur, partim per generalem consuetudinem abrogatum esse, tenent multi Dd. & dictum supra *Lib. 1. Decret. Tit. 31. n. 142.*

V. Assertio 3. Inter Jus Parochiale numerari etiam debet jus prædicandi, quod Parochis, ratione Officii sui

fui Pastoralis, præcipue incumbit, prout sumitur ex Clement. Dudum; 2. de sepult. ubi §. Nos autem, circa prædicationes statuitur, & ordinatur, imprimis, ut Fratres Ordinis Prædicatorum, ac Minorum in Ecclesiis suis, & locis, ac communibus plateis liberè valeant prædicare Clero, & populo: horà illà duntaxat excepta, in qua Prælati locorum prædicare voluerint, vel coram se facere prædicari: nisi aliud Prælati per specialem licentiam concesserint. Secundò, in Studijs generalibus, illis diebus, quibus sermones fiunt ad Clerum, & solenniter prædicatur, & in Festis specialibus, sive proprijs Ordinis, possunt iidem Fratres liberè prædicare, nisi in illa loca Episcopus, vel Prælati superior Clerum ad se generaliter convocaret. Tertiò, in Ecclesiis autem parochialibus Fratres illi nullatenus audeant, vel debeant prædicare, nisi à Parochis invitati, vel vocati, & de assensu ipsorum, aut licentia ab ipsis petita fuerit, ac obtemperata, vel nisi Episcopus, aut Prælati superior per eosdem Fratres prædicari, mandaret.

VI. Ubi Notandum, licet munus prædicandi possit ab Ordinario, videlicet Papà, vel Episcopo, alijs non curatis, v. g. Regularibus committi, sine qua commissione nullus prædicare potest, & debet, ut notat Gl. in c. Quod DEI; §. V. Privilegiatum, de statu Monach. imò etiam in c. Excommunicamus; 13. §. Quia verò, de heretic. dicitur, excommunicandos esse eos, qui officium prædicandi publicè, vel privatim sibi usurpare præsumunt: tamen ejusmodi commissiones, vel privilegia concessa à Papà, intelligenda sunt, sine præjudicio Pastorum ordinarij inferiorum, nisi expresse eorum juri derogetur, ut tradit Suar. Tom. 4. de Relig. Lib. 9. c. 1. num. 3. quia Papa non intendit per privilegium suum alterius juri derogare, juxta Gl. communiter receptam, in c. 2. V. Cujus est, de Relig. domib. Porro quamvis in Extrav. 1. de privil. inter communes, concessum fuerit FF. Prædicatoribus, & Minoribus, ut qui ad hoc à Superioribus deputati fuerint, in Ecclesiis, & locis ipsorum, ac in plateis publicis, liberè, absque Diocesanorum, & aliorum Prælatorum licentia petita, valeant Clero, ac populo prædicare, eique proponere verbum DEI: Id tamen per Concil. Trid. Sess. 5. c. 2. de ref. nonnihil immutatum est. Nam primò, Regulares, cujuscunque Ordinis, non possunt, etiam in Ecclesiis suorum Ordinum prædicare, nisi cum licentia suorum Superiorum personaliter se Episcopis præsentent, & ab eisdem benedictionem eorum petant, antequam prædicare incipiant. Additur ibid. §. Si verò, quòd Episcopus Religioso, etiam si in propria Ecclesia concionetur, & errores, vel scandala disseminaverit, prædicationem interdici debet. Quòd si verò hæreses prædicaverit, secundum juris dispositionem, aut loci consuetudinem, Episcopus contra ipsum procedat, & quidem auctoritate Apostolicà, & tanquam ejusdem Sedis delegatus, si Prædicator sit exemptus. Curare tamen debent Episcopi, ne Prædicator ex falsis informationibus, vel alijs calumniosis vexetur, justà nve de ijs occasionem conquerendi habeat. Idem Trident. Sess. 24. de reformatione statuit, ut nullus Sæcularis, vel Regularis, etiam in Ecclesiis suorum Ordinum, contradicente Episcopo, prædicare præsumat.

Ex quo colligit Suar. cit. c. 1. n. 4. quòd requiratur licentia Episcopi, saltè implicite; quia Concil.

Tomus III.

lium requirit, ut non contradicat, si autem non contradicit, tacite consentit, de quo actum supra Lib. 1. Tit. 31. num. 91. Sed quid si Episcopus nolit benedictionem dare Regulari præsentato à Superiore suo, ad prædicandum in Ecclesia sui Ordinis, vel contradicat, ne concionetur? Resp. si Episcopus absolute contradicat, & prohibeat, ne Regulares privilegiati in Ecclesiis suis concionentur, possunt, tali prohibitione non obstante, nihilominus concionari in illis; quia inferior non potest tollere privilegium à Superiore concessum: Si verò non absolute prohibeat id Episcopus, sed tantum velit, ne certa persona ad concionandum assumatur, tum Episcopo obtemperandum est, etsi alioquin persona idonea videatur: Nam vel de hoc non certò constat, sed dubium est: sed dubium est: quia ad ipsum pertinet cura plebis, cui Verbum DEI prædicatur. Vel evidenter, & notoriè constat, quòd persona sit idonea, & tunc saltem propter vitandum scandalum, & perturbationem, quæ oriretur in populo, dum Superior Judex declarat, an persona idonea sit ad prædicandum, necnò; magis expedit, ut alius ad concionandum Episcopo præsentetur, Suar. c. l. n. 9.

Secundò, si Regularibus privilegium concessum sit à Sede Apostolica, prædicandi Verbum DEI, extra Ecclesias, in publicis viis, & plateis, etsi olim non requirebatur licentia Diocesanorum, ut constat ex cit. Extravag. 1. de privileg. hodie tamen ea requiritur, si commodè peti possit: si tamen ea peti non possit, quia Episcopus est absens, prædicandum non est, repugnantibus Parochis locorum, ut aperte significat Gregorius XIII. in Bulla Ad perpetuam rei memoriam anno 1545. Societati data, ut refert Suar. c. l. n. 5. Tertiò, in Ecclesiis Parochialibus non possunt Regulares privilegiati prædicare, nisi Curati eundem consentiant: vel nisi Episcopus facultatem concedat, tunc enim Parochus contradicere non potest, nisi rationabilem causam alleget, ut constat ex cit. Extrav. 1. de privil. Suar. cit. c. l. n. 6. Potest autem hæc prædicandi licentia à Superioribus committi, etiam ijs Religiosis, qui Sacris Ordinibus initiati non sunt, dummodo primam tonsuram habeant, & aliàs idonei sint, ut constat ex Bulla Gregorij XIII. quæ incipit Dilecti, data Societati Jesu anno 1585. Suar. c. l. n. 10. & seqq. quòd privilegium (sicut & alia Religioni concessa) etiam Novitiis competit, arg. c. Religione; 21. §. Quamvis, de sentent. excomm. in 6. Suar. c. l. num. 18.

VII. Denique prædictis addendum, quod in cit. Clement. Dudum; 2. §. Statuimus, de sepult. etiam decernitur, & ordinatur, circa Confessiones fidelium audiendas. Veluti primò, Superiores Ordinum Prædicatorum, & Minorum in Civitatibus, & Diocesis, ubi loca habent, vel in vicinis, ubi loca non habent, per se, vel per suos ad Prælatos (Episcopos, & ijs Superiores) se conferant, ac humiliter petant, ut Fratres ad hoc electi in eorum Civitatibus, & Diocesis Confessiones subditorum suorum audire, & pœnitentias ijs imponere, atque eisdem absolutionem impendere, de eorum licentia, liberè valeant. Secundò, ut Superiores horum Ordinum eligant personas sufficientes, idoneas, vitæ probatas, discretas, ac peritas, easque præsentent, vel faciant præsentari Prælati, ut de eorum licen-

Hhh 2

tia

» tia confessiones audiant. Tertiò, extra Civitates
 » autem, & Diœceses, per quas, & non per Provin-
 » cias (forte divisi sunt Ordines, & eorum domicilia)
 » debent deputari, confessiones nullatenus audiant:
 » numerus autem deputarum, ad audiendas con-
 » fessiones, debet esse major, vel minor, prout Cleri-
 » ci, & populi multitudo, vel paucitas exigit. Quar-
 » tò, si iidem Prælari aliquem ex Fratribus præfenta-
 » tis ad huiusmodi officium, nollent habere, vel ad-
 » mittere, loco illius, possit, ac debeat alius præsen-
 » tari, & subrogari. Quintò, si dicti Prælari Fratri-
 » bus, ad confessiones audiendas electis, licentiam ta-
 » lem dare recusent, S. Pontifex ex plenitudine Apo-
 » stolice potestatis, ut confessiones ipsis confiteri vo-
 » lentium liberè, ac licitè audire valeant, gratiosè
 » concedit: ita tamen, ut per hoc Fratribus sic depu-
 » tatis non intendat ampliorem potestatem con-
 » ferre, quàm quæ Curatis, seu Parochialibus Sacer-
 » dotibus à Jure est concessa, nisi Prælari Ecclesiastici
 » uberiorem gratiam specialiter eisdem facerent.
 » Hinc inferit *Gl. hic V. Concessa*, quòd tales Confes-
 » sarij deputati non possint absolvere à casibus Epi-
 » scopis reservatis.

§. II.

An fines Parochiarum præscribi possint?

VIII. Ad hanc Quæstionem respondetur, sicut fines, seu limites Provinciarum, & Diœcesium, secundum jura, præscribi nequeunt: ita nec limites Parochiarum, & quæ finibus coherant, unquam præscribi possunt, prout statuitur in *c. Super eo*; 4. *h. t.*
 » Nam cum dubitatum fuisset, an, quod de finibus Provinciarum ac Diœcesium, iisque, quæ finibus coherant, non præscribendis per SS. Canones statutum reperitur (*c. Quicunque* 3. 4. & 3. *seqq. caus.* 16. q. 3.) etiam in limitibus Parochiarum admit- tendum sit? Respondet ad hoc Urbanus III. de utrisque esse intelligendum, dummodò per legiti- mam probationem, vel aliàs indubitatam fidem constiterit, fines Ecclesiasticæ auctoritate esse con- stitutos. Ratio est, ne Diœcesium, seu Provincia- rum, & Parochiarum termini confundantur, *cit. can. Quicunque*; & ne usurper quis terminos alienos, *c. Inter* 3. 6. *ead. caus.* & q. nam aliàs privatæ cujusque au- thoritate, sublatis antiquis, passim novi limites con- stituerentur, & tam in jurisdictione, quàm in alijs ad publicam utilitatem pertinentibus, frequens daretur occasio incertitudinis, & confusionis, ideo termini, seu fines huiusmodi publicæ auctoritate constituti, ac distincti, immutabiles esse debent, & meritiò prohi- bentur præscribi, *Barb. in Collect. hic n. 2.*

IX. Ubi præterea Notandum ex *Joan. Andrea* in *cit. c. 4. h. t. n. 2.* & *Abbat. ibid. n. 5.* quòd limes est linea, seu longitudo distinguens spatium à spatio, & solet in confinibus poni aliquis lapis pro limite: in Diœcesibus verò, & Parochiis distinguendis, solent designari montes, flumina, & paludes, qui tamen prop- riè non sunt limites Diœcesis, vel Parochiæ: sed po- tiùs signa limitis, & adhærentia limiti dicuntur: ac proinde etiam si auferantur, v. g. lapis limitaneus, vel fluvius exsiccetur, aut alium alveum acquirat, non ideo fines, seu limites censentur esse mutati; quia si-

gnatum non pendet à signo, ita ut hoc ablato, etiam il- lud mutari, necesse sit. Quare cum dicitur, quòd fines, seu limites Diœcesium, seu Parochiarum non possunt præscribi, id intelligendum est, de illis formaliter spe- ctatis, quatenus hæc signa posita sunt ad constituen- dos terminos, seu fines Diœcesis, vel Parochiæ, muta- ri per prescriptionem non possunt; quia constituta sunt, ut in æternum maneant, v. g. usque ad hanc Ec- clesiam, sitam in radice montis inclusivè, tendit Epi- scopatus N. post Ecclesiam incipit Episcopatus con- tinis: nam si, ut sic præscriberentur, confunderentur termini antiqui Diœcesis, & mutarentur, quia Eccle- sia, quæ antea erat intra hanc Diœcesin, transiret ad Diœcesin alteram, seu confinem. At verò nil vetat, quin Episcopus per prescriptionem, saltem in memo- riam, vel annorum 40. cum titulo, præscribat Ec- clesiam positam intra Diœcesin alterius Episcopi, quæ tamen non cohareat finibus, seu non sit constituta ad designandos, & constituendos fines, prout sumitur ex *cit. c. Inter*; *Gl. magn. caus.* 16. q. 3. & tradunt *D.* apud *Jo. Andr. in cit. c. Super eo*; n. 3. & *Abbat. n. 6. h. t.* & ratio est, quia si Episcopus Ecclesiam, quæ intra alienam Diœcesin sita est, per prescriptionem suæ ju- risdictioni subiciat, non ideo confunduntur termi- ni antiqui Diœcesis, *Glin. e. Quicunque*; *V. Provinciam*, ubi dicit, quicquid est, intra terminos alterius Dio- cesis, præscribi potest, dummodò non sit in limite, vel conjunctum limiti; nam de coherentibus, sive con- nexis idem est judicium, *Gl. in c. Quanto*; 7. *V. Connexa*, de *judic. Barb. in cit. c. Super eo*; n. 5. *h. t.*

X. Porro quòd dictum est, fines Parochiarum, & Diœcesium præscribi non posse: id extenditur pri- mò, ut etiam per prescriptionem centenariam, vel temporis immemorialis præscribi non possint, ut docet *Abb. in cit. c. Super eo*; num. 2. *h. t.* Ratio est, quia non potest ullo tempore valere illa præscriptio, cui Lex, vel Canon omninò resistit, cum à jure positus, præscriptio omnem vim suam habeat, & inducta sit, atque præscriptioni finium resistit Lex, tum Civilis, ut patet, ex *l. Agros*; 3. *ibi*; *Cujuslibet spatij temporis præscriptione cessante*, & de *fundis Limitrophis*, *Lib. 11.* Propositio autem indefinita æquivalere universali, *Abb. c. l.* tum etiam Lex Canonica, ut patet ex ratio- ne adjecta in *c. Quicunque* 3. 4. & *c. seq. cit. caus.* 16. q. 3. videlicet ne termini Diœcesium confundantur, qui ab initio sunt constituti, ut perpetuis temporibus, ac im- mutabiles permaneant. Et licet in *cit. c. Quicunque* sit sermo, de finibus, seu terminis Provinciarum, id est, Diœcesium, juxta *Gl. ibid. V. Provinciam*, ubi dicit, quodque Provincia sumitur pro Diœcesi, & de con- verso: idem tamen est de finibus Parochiarum, de quibus loquitur *cit. c. Super eo*; cum eadem ratio sit in omnibus finibus, seu terminis, adeoque etiam idem jus, *Gl. ibid. V. Per Canones*.

Extenditur secundo, etiam ad fines, seu terminos Regnorum, Ducatum, Comitatum, & aliorum Do- miniorum secularium, quòd etiam illi nullo unquam tempore præscribi possint, *cit. l. Agros*; *Abb. hic. ult.* ubi tamen addit, quòd contrarium de facto ex con- suetudine observetur, & huiusmodi termini sapienter- tentur, & à vicinis occupentur, ut etiam notat *Joan. Andr. in cit. c. Super eo*; n. 1.

XI. Limitatur autem supra dicta assertio, dum- modò de finibus legitimè auctoritate constitutis con- sistit.

stet, v. g. per Instrumentum, vel alias probationes, aut indicia, prout additur *in fine cit. c. Super eo*; nam si de finibus non constet, tum locum habere potest præscriptio; quia tunc non præscribuntur fines, ac proinde cessat etiam prædicta ratio, *Abb. in cit. c. Super eo*; n. 3. & *Barb. in Collectan. ibid. n. 4.* Videri possunt, quæ de hoc dicta sunt, *Lib. 2. Tit. 26. de præscript. Sec. 1. §. 3. n. 18. & 19.* videlicet, quod limites Provinciarum, ac Diocesium, & Parochiarum bene possunt præscribi, quoad jus proprietatis, ita, ut terra, seu solum præscribatur, quoad dominium alicui acquiritur: sed non quatenus fines, seu limites sunt, ita, ut limes unius Diocesis, vel Parochiæ extendatur, & alterius restringatur, *Abb. in c. Indicant; 9. n. 11. de præscript. interim tamen manent fines, quatenus fines sunt*; quia etiam post præscriptionem retinent rationem finiendi, & limitandi, sicut antea, *Barb. in cit. c. Super eo; 4. in fine.*

§. III.

Quomodo dividendus sit Episcopus, inter Episcopum lapsum in hæresin, sed reversum ad fidem, & ex dispensatione receptum, & inter Episcopum eidem substitutum?

XII. De hoc agitur *in c. Si Episcopus; 1. h. t.* quod est desumptum ex *Concilio Africano, cap. 85.* in quo talis casus proponitur. Episcopus quidam, cum magna parte plebis sibi commissæ, incidit in hæresin Donati, ideoque novus Episcopus in locum prioris est substitutus, qui gereret curam relictæ partis populi: postea verò Episcopus ille ad Catholicæ fidei rediit unitatem, cum parte populi, quæ cum ipso à fide defecerat, cum quo dispensatum fuit, propter multitudinem populi, qui illum secutus est, ut Episcopali Dignitati restitueretur. In hoc casu duo isti Episcopi debent Parochias, sive plebes illas inter se in partes æquales dividere, ita, ut una pars ad Episcopum reversum, altera pars dimidia, ad Episcopum novum, & priori substitutum pertineat. Divisionem autem hanc faciet, qui inter ipsos est antiquior in Ordine, ac Dignitate Episcopatus, & alter eligeret. Quod si verò unus tantum locus sit, seu Parochia, in qua ab aliquo tempore Catholici, & Donatistæ fuerunt, tum ad eum Episcopum pertineat, in quem plebs consenserit. Si verò non consentiant, sed Catholici antiqui velint suum Episcopum, illi verò, qui recens conversi sunt, suum: tum ille, quem plures elegerunt, præferendus est ei, quem pauciores elegerunt: sin autem partes sint æquales, ille Episcopus præferetur, qui diutius Episcopatum gessit. Quod si plura loca, seu Parochiæ Diocesis repellantur, in quibus ambæ partes, utriusque Religionis incolæ fuerant, ut non possint aequaliter dividi, quia numero impari sunt: tunc divisio alijs locis, quoad unum locum remanentem fieri de-

bet, prout supra dictum est in casu, si unicus tantum locus sit.

XIII. Pro explicatione hujus cap. Notandum primò. Si Episcopus, vel alius Beneficiarius lapsus in hæresin, postea revertatur ad Ecclesiam, non eo ipso recuperat jura amissa, & Episcopatum, vel Titulum Beneficij, si quidem pœnam privationis ipso jure incurrit ob hæresin: vel si sententia privationis contra hæreticum, vel alium criminofum sit lata, ut de Patrono, qui propter hæresin privatus est jure Patronatus, sed reversus est ad Ecclesiam, tradit *Gl. in c. Maximum; 19. caus. 1. q. 7. V. Dignitate.* Ratio est, quia pœna ipso jure, vel per sententiam ab homine, semel inflicta, non potest tolli, nisi per restitutionem Principis, *arg. c. Vergentis; 10. de hæretic. & docet Abb. in c. Quia; 5. n. 9. de Elect.* per quam recuperat omnia bona, & jura, quibus est privatus, *l. 1. C. de sentent. passis & restit.* Aliud est, si quis indulgentiam tantum criminis obtinuit, per quam sola pœna remissa est: non autem restitutio fit in pristinum statum, per quam omnia recuperantur, juxta *l. 2. C. eod. Bart. in cit. l. 1. n. 1. h. t.* Excipe, nisi bona & jura, quibus reus est privatus, in alium per Principis donationem sint translata, tum enim damnatus per restitutionem in integrum, ea non recuperat; quia hæc fieri censetur, sine præjudicio juris alieni, *arg. c. Quamvis; 8. de rescript. in 6. Abb. in cit. c. 5. & in c. 1. n. 1. h. t.* Quare quando in casu hujus cap. Episcopo, qui in hæresin incidit, & ad Ecclesiam est reversus, restituta est pars Diocesis, id factum est dispensative, & ex gratia speciali, propter circumstantias loci, ac temporis; dominabantur enim tunc in Africa adhuc Donatistæ, & quia Episcopi reversi in possessione adhuc erant, non facile poterant removeri, prout videre est *in c. Pictas; 24. caus. 23. q. 4. §. Si inquirunt, & §. seq. qui est desumptus ex Epistola; 50. S. August. ad Bonifac.* Itaque decisio hujus cap. non facit jus commune, seu universale, secundum quod regulariter non possunt esse simul duo Episcopi in eadem Diocesi; hoc enim monstrosum videtur, velut duo capita in uno corpore, ideoque ad alios casus, nisi omnino similes, quales tempore schismatis accidere possunt, extendi non debet, *Innocent. in cit. c. 1. & Joan. Andr. n. 5. h. t. ubi in fine,* addit, si hodie Episcopus in hæresin lapsus, ad fidem reversus, sic restitueretur, aliter provideretur substituto, dando illi alium Episcopatum, vel assignando certos redditus.

XIV. Notandum secundò. Si res communis dividenda est, v. gr. hæreditas paterna inter fratres, tum congruus modus est, ut major natu, vel peritior, vel qui res, seu bona dividenda diutius administravit, vel meliorem eorum notitiam habet, divisionem faciat: alter verò, nempe minor natu, aut minus peritior, electionem habeat, exemplo divisionis factæ inter Abraham, & Loth, *Genes. cap. 13. vers. 8.* quam sententiam communiter tenent Canonistæ, *arg. c. 1. h. t. ut refert Quidam Papæ, decision. 289. & Mynsing. cent. 4. obs. 37.* Legistæ verò magis communiter tenent, quod divisio facienda sit per Judicem, electio verò per sortes, ut tradit *Gl. in l. 2. V. Infortium, quando & quibus quarta pars, & c. Lib. 10. & ibi Dd.* Porro frater major natu non tenetur hanc divisionem facere, si nolit: sed velit, ut divisio bonorum fiat per judicium familiæ herciscundæ, vel

Hhh 3

commu-

communi dividendo: ipse verò Judex tenebitur dividere, quatenus ipsi æquum videbitur, considerata rerum qualitate: vel etiam munus dividendi imponere poterit ei, qui majorem rerum notitiam habet, *Abb. in cit. c. 1. h. r. num. 4.* Quod si res commodè dividi nequeat, tunc æquum est, ut tota res relinquatur ei, qui plus pretij obtulit, ad redimendum jus alterius, vel, ut electionem habeatis, qui majorem partem, seu jus potius habet in re dividenda, ut tradit *Gl. in cit. l. 2. C. quando & quibus, &c.*

§. IV.

Explicantur alia duo Capitula, quæ adhuc restant in hoc Titulo.

» XV. *In cap. Nullus; 3.* Hadrianus Papa sic rescribit: nullus Episcopus alterius Parochianum, id est, Diocesani judicare præsumat (absque ejusdem scilicet licentia) nam quem ordinare non potest, nec judicare potest. Ubi Papa argumentatur à minore ad majus, quod argumentum procedit negativè, hoc modo, si Episcopus sibi non subditum, sive qui alterius Diocesis est, ordinare non potest, c. 1. *caus. 9. q. 2.* qui est actus jurisdictionis voluntariæ, cui aliquis potest quis se sponte subicere: multò magis non potest judicare alienum subditum; cum iste sit actus jurisdictionis contentiosæ, quæ coactionem aliquam adjunctam habet, idèque erga non subditum exerceri non potest, *Abb. in cit. c. Nullus; n. 2. h. r.* Quare sicut Episcopus non potest alienum Diocesani ordinare (nisi eò domicilium transtulerit, *Gl. hic V. Præsumat*) sic nec judicare: quod procedit de Episcopis, non autem de Archidiaconis, & alijs inferioribus Prælati, qui judicare possunt suæ jurisdictioni subiectos, etsi non ordinare, *Gl. hic V. Ordinare.* Deinde hoc procedit in Judicibus Ordinarijs: non autem in Delegatis, qui possunt judicare, non tamen ordinare, *Hosienf. hic in fine, & Joan. Andr. n. 1. Fagnan. n. 6. in fine.*

XVI. Præterea in c. *Significavit; 5. & ult. h. r.* decernitur, ut si quis ex una Diocesi domicilium transferat in aliam, prior Episcopus non habeat jurisdictionem in ipsum spiritualem, nec etiam temporalia ab eo exigere possit; cum ei non administret spiritualia: sed secundus, nam in casu *cit. c. ult. cum* Civitas Aconensis recuperata esset à Christianis, multi se eò contulerunt, ad habitandum, qui ante occupationem Terræ Sanctæ, in alijs Regni Jerusalemiani Civitatibus habitaverunt. Quia verò Prælati earundem Civitatum prædictos Aconenses habitatores, ad solvenda sibi Episcopalia jura, compulerunt, quippe qui spirituali suæ jurisdictioni sint subiecti, ideo dicti Aconenses de hac re conquesti sunt apud Papam Cælestinum III. Is respondit, ac mandavit, ut Prælati illi nullam in habitatores illos Civitatis Aconensis jurisdictionem usurpent, nec ab eis temporalia exigant,

quibus spiritualia non ministrant. Quod si verò ex agris, in Parochia, seu Diocesi eorundem Prælatorum constitutis, fructus percipiant, atque ratione prædiorum, decimæ solvantur, deinceps etiam eas integrè solvere, debeant. Prædicto verò Aconensi Episcopo, tanquam Diocesano suo, subjectionem, & obedientiam præstare cogantur.

XVII. Pro explicatione hujus cap. Notandum primò. Possunt Laici liberè mutare domicilium, tam quoad temporalia: quam quoad spiritualia, conferendo se ab una Parochia, seu Diocesi, vel Provincia, in aliam, etiam sine licentia Ordinarii, seu Diocesani loci: animo ibi constanter habitandi. *l. Post liminij; 5. in fine, junct. Gl. fin. ff. de capite, l. Placet; 3. junct. l. seq. ff. ad municip.* & tunc desinunt esse subiecti jurisdictioni prioris Episcopi, & subiciuntur Episcopo novi domicilij, *Abb. in cit. c. ult. num. 1. & 2. h. r.* & colligitur ex eod. cap. Nam si quis potest liberè sibi constituere domicilium, in etiam illud mutare, & aliò migrare. Aliud est de Clericis, qui non possunt ad aliam Ecclesiam, vel Diocesin transire, nec ab alio recipiendi sunt, sine licentia, ac Literis dimissoriis proprii Episcopi, c. 1. & pluribus seqq. *dis. 71. cap. Placuit; 2. caus. 21. q. 2. Fagnan. in cit. c. ult. n. 4. h. r.*

Notandum secundo. Ad hoc, ut quis se conferens ex una Diocesi, vel Parochia in aliam, sit Diocesanus, vel Parochianus in altera, ita, ut ibi Sacramenta percipere possit, etiam matrimonij, sine illud contrahere, non requiritur intentio, in eo loco constanter habitandi: sed sufficit, quod habeat animum ibi habitandi, non ad breve tempus, modò bonæ fide, & sine fraude fiat, eò quòd, ob negotium, vel impedimentum, v. gr. bellum, vel pestem, non possit commodè reverti ad Diocesin, vel Parochiam priorem, ubi domicilium habebat, ut ibi Sacramenta suscipiat, prout sumitur ex *cit. c. ult. h. r.* & docet *ibid. Navarr. in consilio 1. num. 3. Fagnan. num. 18. & 27. & seqq.* idque sumitur ex *cit. c. ult.* Nam illi, qui prius habitaverunt in Regno Hierosolymitano, propter occupatam Terram Sanctam, se transtulerunt ad habitandum in Civitate Aconensi, non animo ibi perpetuò manendi: sed solum, ut verisimile est, quoad diu in manibus infidelium maneret Terra sancta; atramen ibidem decidit, ut spiritualia recipiant ab Episcopo Aconensi, & decimas personales ei persolvant, & obediant. *Fagnan. ibid. n. 30.*

Notandum tertio. Prælati, & Parochi, qui Parochianis suis spiritualia non ministrant, non debent ab illis exigere temporalia; quippe quæ debentur, & dantur Ecclesiæ Ministris propter spiritualia, prout sumitur ex *cit. c. ult. & ibi Gl. in notat. Joan. Andr. num. 4. & Abb. nu. 3.* imò etiam accepta repeti possunt, tanquam data ob causam, causâ non secuta, juxta *Tit. ff. de conditione causâ datâ, causâ non secuta, & C. de condic. ob causam datorum.*

